

*Кононець В. П.,**кандидат юридичних наук,**доцент кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності**Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАКОННОГО ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ФОТО-, КІНОЗЙОМКИ, ВІДЕОЗАПИСУ В ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Анотація. Наукова стаття присвячена нормативно-правовому регулюванню законних підстав застосування працівниками Національної поліції технічних засобів фото-, кінозйомки, відеозапису на підставі Закону України «Про Національну поліцію». Розглядається законність використання технічних засобів і надання відеодокументів як доказів у судовому процесі.

Ключові слова: технічні засоби, відеодокументи, доказ, Національна поліція, законодавство.

Актуальність теми. Актуальним сьогодні є питання, пов'язане з використанням поліцією технічних приладів, зокрема в процесі здійснення фото- і відеофіксації. Вони відіграють велику роль у пошуках злочинців і правопорушників, допомагають збирати докази, досліджувати документи та інші речові докази. І тому потрібно визначити правові підстави, значущість цього питання та взагалі доречність застосування працівниками поліції цих засобів.

У науці проблеми застосування технічних засобів є предметом уваги низки вчених, серед яких потрібно відзначити таких науковців, як О.В. Джафарова, А.Є. Голубов, В.О. Іванцов, С.О. Шатрава та інші.

Метою статті є визначення особливостей нормативно-правового регулювання законних підстав застосування технічних засобів фото-, кінозйомки, відеозапису працівниками Національної поліції згідно зі ст. 40 Закону України «Про Національну поліцію».

Досягнення цієї мети передбачає вирішення таких завдань:

– вивчення особливостей нормативно-правового регулювання законних підстав застосування технічних засобів фото-, кінозйомки, відеозапису;

– пошук науково-обґрунтованих пропозицій і механізмів щодо покращення законодавства.

Виклад матеріалу. Поліція використовує різного роду технічні засоби, засоби фото- та відеофіксації та засоби фіксації звуку під час документування обставин скоєння злочинів і проступків, у тому числі й в громадських місцях, а також безпосередньо дій працівників Національної поліції під час виконання покладених на них завдань. Саме по собі застосування технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису є значним, прогресивним кроком уперед, який спрямований передусім на підвищення якості публічної безпеки громадян і взагалі утвердження правосуддя в державі.

Тому необхідність наявності цих прав у працівників поліції є беззаперечною, а проблемні питання їх легітимності та доказовості тягне за собою низку складнощів у правоохоронній

діяльності, наприклад значне зниження якості слідства, ефективного ведення профілактичної роботи, а в майбутньому це може стати передумовою збільшення рівня шахрайства, хабарів, адміністративних і кримінальних правопорушень.

Сьогодні досить плідно відбувається реформування у сфері МВС. Завдяки запозиченню прикладів міжнародно-правових норм спрощується й удосконалюється діяльність правоохоронних органів. Нові закони визначають правові засади та організацію діяльності Національної поліції України. Для здійснення цієї реформи в законотворця є позитивні наміри та бажання, але все ж таки цього замало, адже на цьому етапі були виділені тільки способи проведення змін, засобів для їх реалізації бракує, а в деяких випадках вони взагалі відсутні.

Вирішення проблем використання на нормотворчій стадії прикладів іноземної законодавчої бази ставить на порядок денний з'ясування таких питань:

1) наскільки є доцільним, можливим і необхідним таке використання;

2) якими є припустима глибина та правові межі таких прикладів;

3) які можуть виникнути соціальні та правові загрози від трансформації норм внутрішньодержавного права в частині захисту прав і свобод українських громадян;

4) як це вплине на суверенітет і незалежність країни, а також стан національної безпеки держави.

Щодо іноземних законодавчих актів, то вони, звісно, спрощують роботу законодавців щодо створення українських нормативно-правових актів, але все ж таки не відповідають станові нашій державі як на соціальному, економічному, так і на політичному рівнях. Тож ми з'ясуємо відповідність і доцільність законодавчих актів, які регулюють діяльність Національної поліції України.

На цьому етапі розвитку суспільства виникають нові, унікальні можливості для покращення та розвитку економіки, політики, держави та суспільства, підвищення рівня життя громадян. У цьому процесі впровадження інформаційних і технічних технологій у діяльність поліції є можливим та необхідним кроком. Важко уявити роботу будь-якого підрозділу без інформаційної підтримки, інформаційного забезпечення, технічної бази, упорядкування та накопичення інформації в них. Не є винятком і робота Національної поліції України.

Згідно зі ст. 1 ЗУ «Про Національну поліцію України» Національна поліція України – це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки та порядку. У цьому законі зазначено завдання, функції, повноваження, правову основу та принципи діяльно-

сті Національної поліції. Ми ж розглянемо поліцейські заходи, а саме ст. 40, у якій визначені застосування технічних приладів і заходів [1].

Передбачені такі види превентивних поліцейських заходів:

- перевірка документів;
- опитування;
- зовнішня перевірка і огляд;
- зупинка транспортного засобу;
- вимога покинути місце і обмежити доступ до певної території;
- обмеження пересування особи, транспортного засобу або фактичного володіння річчю;
- проникнення в житло або інше володіння;
- перевірка дотримання вимог дозвільної системи органів внутрішніх справ;
- застосування технічних пристроїв і засобів з функцією фото– і кінозйомки, відеозапису або засоби фото– і кінозйомки, відеозапису;
- перевірка дотримання вимог обмежень, встановлених законом щодо осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, та інших категорій осіб (тобто тих, хто «ходить відзначатися»);
- поліцейське піклування.

Застосувати що-небудь з цього арсеналу поліцейській не може на свій «смак і колір». Згідно з ч. 2 ст. 30 він/вона повинні попередити вас про причини таких заходів стосовно вас, довести до вашого відома нормативно-правовий акт, на підставі якого ці заходи застосовуються. Звертаю увагу, що поліцейські повинні зазначити саме нормативно-правовий акт, а не за традицією «старих мільйонерів» гаркнути номер статті, яка навіть віддалено не стосується теми.

Правильно було б законодавчо закріпити, що таке повідомлення повинно бути письмовим або з аудіо-, відеофіксацією, оскільки надалі буде неможливо підтвердити такий факт.

У ст. 40 визначене застосування технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото– і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото– і кінозйомки, відеозапису. За змістом ця стаття передбачає, що вони працюють в автоматичному режимі, тобто можуть фіксувати правопорушення без участі поліцейського. У цьому контексті доцільно зазначити, що порядок притягнення, наприклад, до адміністративної відповідальності за адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, визначено ст. 14-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Перша частина ст. 40 ЗУ «Про Національну поліцію» зазначає, що поліція для забезпечення публічної безпеки та порядку може закріплювати на форменому одязі, службових транспортних засобах, монтувати/розміщувати по зовнішньому периметру доріг і будівель автоматичну фото– і відеотехніку, а також використовувати інформацію, отриману з автоматичної фото– і відеотехніки, що знаходиться в чужому володінні, з метою:

- 1) попередження, виявлення або фіксування правопорушення, охорони громадської безпеки та власності, забезпечення безпеки осіб;
- 2) забезпечення дотримання правил дорожнього руху.

Друга частина зазначає, що інформація про змонтовану/розміщену автоматичну фототехніку та відеотехніку повинна бути розміщена на видному місці [1].

Настав час розглянути питання щодо того, чи є відеозапис доказом у суді.

Згідно зі ст. 251 Кодексу України про адміністративні правопорушення доказами в справі про адміністративне правопорушення є будь-які фактичні дані, на основі яких у визначеному законом порядку орган (посадова особа) встановлює наявність чи відсутність адміністративного правопорушення, винність цієї особи в його вчиненні та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи. Ці дані встановлюються протоколом про адміністративне правопорушення, поясненнями особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, потерпілих, свідків, висновком експерта, речовими доказами, показаннями технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото– і кінозйомки, відеозапису чи засобів фото– і кінозйомки, відеозапису, які використовуються під час нагляду за виконанням правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху, протоколом про вилучення речей і документів, а також іншими документами [2].

Ця стаття надає поняття доказів. Докази мають велике значення для правильного вирішення справи. Адже саме на основі доказів ґрунтується повне, всебічне й об'єктивне з'ясування обставин кожної справи. Розглядаючи справу про адміністративне правопорушення, орган (посадова особа) зобов'язаний з'ясувати, чи було вчинено адміністративне правопорушення, чи винна ця особа в його вчиненні, чи підлягає вона адміністративній відповідальності, чи є обставини, що пом'якшують або обтяжують відповідальність, чи заподіяно майнову шкоду, чи є підстави для передачі матеріалів про адміністративне правопорушення на розгляд громадської організації, трудового колективу, а також інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи.

Для використання доказу в розгляді справи необхідно, щоб він був відносним і допустимим. Відносний доказ – це доказ, зміст якого відтворює (приблизно чи вірогідно) фактичну обставину, що має значення для правильного вирішення справи. До того ж фактичні дані – це дані, які, маючи зв'язок із фактами предмета доведення, здатні підтвердити існування чи відсутність доказуваних фактів. А допустимим вважається той доказ, який був отриманий у встановленому законом порядку і передбаченими способами, а також коли законодавець допускає його використання. Наприклад, протокол про адміністративне правопорушення повинен бути складений у відповідній формі уповноваженою на те особою.

Зараз відеозапис широко застосовується у судово-слідчій діяльності та діяльності працівників Національної поліції. Кримінально-процесуальне законодавство передбачає можливість використання кінозйомки та відеозапису під час проведення різних слідчих дій. Відеодокументи – це завжди носій певної інформації, джерело доказів певних подій. Відеозапис використовується в тих випадках, коли необхідно зафіксувати певні факти, динамічну картину події, взаємозв'язок тих чи інших предметів і слідів, складну обстановку місця події. Відеозйомка може застосовуватися для фіксації якої-небудь слідчої дії цілком або окремих її елементів.

Під час дослідження цієї теми ми розглянули 28 вироків Єдиного державного реєстру судових рішень, у яких чітко було визначено показання технічних приладів як «дослідженими в судовому засіданні доказами» та перелічено як додані до протоколу.

Поліцейський відеозапис являє собою систему видів, методів і прийомів зйомки, які застосовуються під час фіксування або профілактики незаконних дій з метою надання суду належного доказового матеріалу. Застосування відеозапису повинно

забезпечити найбільш точну та повну фіксацію фактів, що мають доказове значення. Відеозйомка не підміняє фотографію, а доповнює її, дозволяє фіксувати об'єкти не тільки в статичі, а й у динаміці.

На жаль, сьогодні патрульна поліція використовує неліцензійні технічні засоби, тому було б доречним і доцільним створити відповідну технічну базу для забезпечення поліції унікальними, функціональними засобами фото-, відеозйомки для ефективності діяльності та недопущення незаконних і заборонених проявів (шахрайства, корупції) щодо засобів та інфраструктури, яка зберігається на ній.

Під час дослідження нормативно-правової бази, а саме «Інструкції про порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події», затвердженої Наказом № 1377 від 06.11.2015 р., було виявлено недосконали аспекти цього наказу, на що ми звертаємо увагу, а саме:

– відсутність чіткого строку зберігання документів про факт реєстрації правопорушення; взагалі немає відомостей про те, як реєструються технічні показання та де зберігаються,

– у II розділі пункті 3 інструкції зазначено, що матеріали про вчинення правопорушення, що містить ознаки кримінального, заборонено передавати до іншого органу поліції без реєстрації в журналі єдиного обліку та внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань; тобто ми знову бачимо прогалину в цьому документі, де не вказано знову ж таки нічого про інформацію з технічних приладів.

Тому, на нашу думку, було б доречним створити єдину базу, до загальних функцій якої входили б ще такі, як збереження інформації протягом терміну оскарження та можливість надання її з відповідного серверу до суду [3].

Висновки. Отже, накопичення, фіксування, систематизація, узагальнення інформації, яка використовується для розв'язання широкого кола покладених на поліцію завдань, становить велику та необхідну частину роботи поліції.

Література:

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua.http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення від № 8073-X 07.12.1984 р. (станом на 17.08.2014 р.) // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. – № 51. – Ст. 1122.
3. Наказ «Про затвердження Інструкції про порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події» № 1377 від 06.11.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1498-15>.
4. Кримінально процесуальний кодекс України № 2341-III від 13.04.2012 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 25. – Ст. 131.
5. Про державну службу : Закон України від 16.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 52. – Ст. 490.
6. Про судоустрій і статус суддів України : Закон України від 07.07.2010 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2010. – № 41–45. – Ст. 529.

Кононец В. П. Актуальные вопросы законного применения технических средств фото-, киносъемки, видеозаписи в деятельности работников Национальной полиции

Аннотация. Научная статья посвящена нормативно-правовому регулированию законных оснований применения работниками Национальной полиции технических средств фото-, киносъемки, видеозаписи согласно Закону Украины «О Национальной полиции». Рассматривается законность использования технических средств и предъявление видеодокументов в качестве доказательств в судебном процессе.

Ключевые слова: технические средства, видеодокументы, доказательство, Национальная полиция, законодательство.

Kononets V. Actual questions the legitimate use of technical means of photography, filming, recording in the National police

Summary. The scientific article is devoted to legal regulation of legitimate reasons for use of personnel of the National police technical means of photo, filming, recording, on the basis of the Law of Ukraine “On the National police”. Examines the legality of the use of technology and video documentary evidence in the trial.

Key words: hardware, video, proof, National police, law.